

Толок І. В., старший викладач кафедри бойового застосування математичного та програмного забезпечення АСУ ВІПІ НТУ "Київський політехнічний інститут (м. Київ)

МЕТОДИКА ПРОВЕДЕННЯ ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ РОЗВИТКУ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ МАГІСТРІВ ВІЙСЬКОВОГО УПРАВЛІННЯ В СИСТЕМІ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ

У статті розглянута методика проведення експериментального дослідження та розкрито шлях констатувального та формувального експерименту розвитку психолого-педагогічної компетентності майбутніх магістрів військового управління.

Ключові слова: психолого-педагогічна компетентність, розвиток, діяльність, майбутній магістр військового управління.

В статье рассмотрена методика проведения экспериментального исследования и раскрыт путь констатирующего и формирующего эксперимента развития психолого-педагогической компетентности будущих магистров военного управления.

Ключевые слова: психолого-педагогическая компетентность, развитие, деятельность, будущий магистр военного управления.

The article deals the method of conducting an experimental research considers and expose a way of ascertain and forming experiments of forming psychologies and pedagogies to competency of military specialists operational tactical level preparation.

Key words: psychological-pedagogical competence, development, activity, military specialist operational tactical level preparation.

Сучасність вимагає значних змін процесу професійної підготовки офіцерських кадрів. Одним із завдань такої підготовки, на нашу думку, має бути розвиток психолого-педагогічної компетентності. Це зумовлено новими завданнями реалізації кадрової політики, пов'язаними з переходом Збройних Сил (ЗС) України до комплектування військовослужбовцями, які проходять військову службу за контрактом, а також необхідністю загального підвищення в цілому освітньо-кваліфікаційних вимог до військових фахівців.

Дослідження розвитку психолого-педагогічної компетентності майбутніх магістрів військового управління в системі післядипломної освіти належить до прикладних досліджень, у процесі яких здійснюється повний цикл пізнання від проблемних ситуацій, які виокремлені безпосередньо у практиці (проблеми професійної освіти офіцерів), через абстрагування у дослідженні (виокремлення компонентів психолого-педагогічної компетентності у слухачів вищого військового навчального закладу), і повернення до практичної діяльності, тобто до впровадження результатів дослідження у професійну підготовку офіцерів механізованих та танкових військ.

Початковим етапом є визначення сутності психолого-педагогічної компетентності.

Аналіз досліджень дає можливість стверджувати, що психолого-педагогічна компетентність передбачає комплексну властивість особистості, яка складається з "поінформованості в спеціальній, методичній та психологічній областях..." [6, с. 89], – здатність майбутнього магістра військового управління вирішувати психолого-педагогічні, методичні та виховні завдання. Підґрунтям психолого-педагогічної компетентності є педагогічні здібності, під якими розуміють "...комплекс психічних властивостей та якостей особистості, які є умовою досягнення високих результатів у навчанні та вихованні" [1, с. 223-224].

У військовій педагогічній літературі наразі ще не склалося єдиного підходу до процесу розвитку психолого-педагогічної компетентності, трактування її основних понять, складових. Розробка процесу розвитку психолого-педагогічної компетентності майбутніх магістрів військового управління має частковий характер, їй ще не притаманна усвідомленість власної стратегії і тактики, не розроблена методологія і методика.

У нашому дослідженні зроблено припущення, що під психолого-

Питання педагогіки

педагогічною компетентністю майбутнього магістра військового управління вважається система психолого-педагогічних знань, умінь та навичок, оволодіння якими дозволить забезпечити виконання двоєдиних цілей командира: по-перше, забезпечення високого морально-психологічного стану особового складу, по-друге, саморозвиток офіцера.

Експериментальною базою дослідження став Національний університет оборони України. Дослідницько-експериментальна робота включає в себе такі етапи:

теоретико-методологічний аналіз завдань розвитку психолого-педагогічної компетентності майбутнього магістра військового управління;

проведення емпіричного дослідження: констатувальний та формувальний експерименти.

В основі дослідницької роботи лежить проведення серії порівняльних педагогічних експериментів. У дослідженні взяло участь 9 офіцерів і 38 слухачів командно-штабного інституту застосування військ (сил) за спеціальністю 8.140101 “Бойове застосування та управління діями підрозділів (частин, з’єднань) Сухопутних військ”, спеціалізацією “Бойове застосування та управління діями військових частин механізованих та танкових військ”.

Результати досліджень констатують, що сучасний стан психолого-педагогічної компетентності майбутнього магістра військового управління ще не повною мірою відповідає сучасним вимогам модернізації ЗС України. Зовнішніми причинами цього є низький рівень професійної освіти в державі взагалі, недоліки в організації навчально-виховному процесу у вищому військовому навчальному закладі (ВВНЗ), зокрема та відсутність в програмі підготовки слухачів тематики навчання, що цілеспрямовано впливала на розвиток психолого-педагогічної компетентності.

Констатувальний експеримент включає такі етапи:

визначення чистоти експерименту;
визначення сучасного стану розвиненості психолого-педагогічної компетентності;

розробка гіпотези дослідження.

Гіпотеза дослідження визначається припущенням того, що професійна компетентність майбутніх магістрів

військового управління ЗС України підвищується за умови цілеспрямованого розвитку психолого-педагогічної компетентності на основі науково обґрунтованої експериментальної програми. Результативність функціонування цієї програми залежить від:

визначення таксономії її цілей;

опис моделі психолого-педагогічної компетентності майбутнього магістра військового управління;

організації суб’єкт-суб’єктної взаємодії учасників навчально-виховного процесу, врахування їх індивідуальних особливостей, професійного досвіду.

Програма розвитку психолого-педагогічної компетентності у воєнній сфері – це теоретично обґрунтовані навчально-виховні системи, метою функціонування яких є досягнення певного рівня психолого-педагогічної підготовленості слухачів, який достатній для їх подальшої професійної діяльності. Серед моделей професійної підготовки, які застосовуються у навчальному закладі, провідною повинна бути модель такого комплексного виду діяльності слухача, науково-педагогічного працівника по розвитку психолого-педагогічної компетентності, від якого на практиці значно підвищується її ефективність.

Модель розвитку психолого-педагогічної компетентності тотожна моделі військового виховання. В. В. Ягулов [2] наголошує, що основними складовими моделі військового виховання мають бути: цільовий, стимулюючо-мотиваційний, змістовний, процесуальний, контрольнорегулювальний, оціночно-результативний, суб’єктно-суб’єктний компоненти.

Особистісно-орієнтовна програма розвитку психолого-педагогічної компетентності включає наступні компоненти:

змістовний компонент визначає необхідні навчальні елементи розвитку психолого-педагогічної компетентності (модулі, розділи);

компонент цілепокладання – визначає таксономію цілей, класифікує їх на системні предметні, модульні і цілі конкретного заняття;

модель професійної підготовки – визначає варіативність професійної

Питання педагогіки

підготовки: проблемні ситуації, дискусії, ділові ігри, мікрорекламання;

організаційний компонент – визначає логіку організації педагогічної взаємодії з слухачем на рівні суб'єкт-суб'єктних відношень;

діагностичний компонент – визначає процедуру контролю і виміру якості розвиненості психолого-педагогічної компетентності;

мотиваційний компонент – діяльності педагога і слухача ґрунтується на реалізації їх особистісних функцій в цьому процесі (вільний вибір, креативність, змагальність, професійний сенс).

Проведено пілотажне дослідження, метою якого було визначення критеріїв розвитку психолого-педагогічної компетентності, визначених у таблиці 1.

Методи дослідження:

метод індивідуальної експертної оцінки;

метод аналізу документів;

консультаційні бесіди зі слухачами про мету психолого-педагогічної компетентності бесіди, проведені командним складом та науково-педагогічними працівниками ВВНЗ;

метод порівняльної орієнтації: метод, в основі якого порівняльний аналіз досвіду професійної підготовки слухача і

використаних шляхів досягнення оптимальної реалізації функцій: моментів професійного становлення, якісних і кількісних характеристик складових психолого-педагогічної компетентності, минулого досвіду;

метод опосередкованого втручання у процес досягнення мети, головним завданням якого є забезпечення слухача інформацією про можливі шляхи більш ефективного й оптимального досягнення мети – створення ситуацій, опосередкованих у діяльності і спрямованих на досягнення мети;

соціально-психологічні тренінги (комунікативного, міжособистісного та ділового спілкувань);

метод поетапного аналізу розвиненості рівня психолого-педагогічної компетентності слухача;

метод аналізу складових досягнутого результату, який реалізується з урахуванням кількісних складових результату, визначення “сприятливого поля” досягнення і “проблемного поля” досягнення (складових мети, що викликають у слухача труднощі в реалізації);

метод спостереження.

Таблиця 1

Критерії та показники розвиненості психолого-педагогічної компетентності майбутніх магістрів військового управління

Критерії	Показники
Мотиваційно-ціннісний	розвиненість потреб до психолого-педагогічної діяльності; ініціативність готовність до дій; принциповість; чесність.
Інтегративний	здатність до накопичення, поновлення і творчого застосування психолого-педагогічного досвіду; здатність до лідерства; здатність до формулювання власної думки (усно, письмово), здатність до переговорів; здатність до самооцінки.
Особистісний	співробітництво; відповідальність; оперативність мислення; працездатність та витривалість; авторитетність; самостійність.
Когнітивний	психолого-педагогічні знання; психолого-педагогічні навички та вмінь; стиль.

Завершальним етапом є формувальний експеримент, метою якого є розвиток психолого-педагогічної компетентності слухачів засобами експериментальної програми.

Завдання формувального етапу:

1. Виявити складові психолого-педагогічної компетентності, що сприяють розвитку у вищому військовому навчальному закладі у майбутніх магістрів

Питання педагогіки

військового управління професійної компетентності.

2. Здійснити дослідно-експериментальну перевірку в навчально-виховному процесі вищого військового навчального закладу експериментальну програму розвитку психолого-педагогічної компетентності.

Формувальний експеримент складався із низки послідовних фаз:

вибір контрольних та експериментальних груп, діагностування вихідного рівня розвиненості психолого-педагогічної компетентності в слухачів контрольних та експериментальної груп;

попереднє діагностування рівня розвиненості психолого-педагогічної компетентності в ході навчально-виховного процесу на основі використання педагогічних методів;

контрольне діагностування слухачів у процесі виконання комплексних творчих робіт, оцінки результатів стажування захисту магістерських робіт.

На попередній фазі проведення експерименту особлива увага приділялася підбору умов його проведення. Розроблена методика дозволила всебічно врахувати всі суб'єктивні й об'єктивні фактори, забезпечила його чистоту, надійність, достовірність і валідність отриманих експериментальних даних.

Важливою умовою дослідження є визначення критеріїв оцінювання та статистичне доведення гіпотези дослідження.

Для підтвердження гіпотези дослідження планується використати методи математичної статистики, а саме: для визначення розходжень в рівні ознаки, що досліджується (рівень розвиненості психолого-педагогічної компетентності) між контрольною та експериментальною групами – дисперсійним аналізом [3-5];

Таким чином, психолого-педагогічна компетентність майбутніх магістрів військового управління в системі післядипломної освіти є комплексною властивістю, вищим рівнем прояву якої є педагогічна майстерність, яка виявляється у ефективній організації та проведенні навчально-виховних заходів з метою створення умов для саморозвитку та самовдосконалення особистості персоналу ЗС України.

Отже, результатом впровадження методики експериментального дослідження розвитку психолого-педагогічної компетентності є здатність випускника ВВНЗ здійснювати діяльність на якісно новому професійному рівні та в подальшому підвищувати на фундаментальній психолого-педагогічній компетентності педагогічну майстерність.

Література

1. Батыщев С.Я. Энциклопедия профессионального образования: в 3 т. – М., 1998. – Т. 2. – 504 с.
2. Військове виховання: історія, теорія та методика: Навч. посібник за ред. В.В. Ягулова. – К.: Graphic Design, 2002. – 560 с.
3. Воловик П.М. Застосування дисперсійного аналізу в педагогічних дослідженнях // Радянська школа. – 1976. – №6. – С. 29-37
4. Воловик П.Н. Проблемы применения методов теории вероятностей и математической статистики в педагогической теории и практике: Дис. д-ра пед. наук: 13.00.01. / Киев. гос. ун-т им. Т.Г. Шевченко. – К., 1976. – 316 с
5. Литвиновський Є.Ю. Застосування дисперсійного аналізу для оцінювання ефективності експериментальної технології навчання слухачів Національної академії оборони України // Теорія та практика управління соціальними системами: щоквартальний науково-практичний журнал. – Харків: НГУ "ХПП", 2003. – № 3. – С.85-93.
6. Кузьмина Н.В. Профессионализм личности преподавателя и мастера производственного обучения. – М.: Высшая школа, 1989. – 167 с.